

יצאו שטרות. מדממעט להו מאונאה משמע דחל המכר מדאוריית' בטירות וא"ת פרק מי שמת (ב"ב דף קמ"ו): אמרינן מתנת שכיב מרע מדרבנן ופריך והאמר רב נחמן המוכר שטר חוב לחבירו וזכרו ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל ומודה רב נחמן שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא מתנת שכיב מרע דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול כו' והשתא הלא מוכר שטר חוב דאורייתא ואפי' הכי יכול למחול ומפרש ר"י דה"פ אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו מוהעברתם ל"כ עשאו הכחזו יורש וא"כ אמאי יורש מוחל מאי אולמיה דהאי יורש מהאי אי נמי אפי' הוי מוכר שטר חוב דרבנן משכחת ביה אונאה מדאורייתא כגון שהלווה על פה ונתן לו יותר מדאי כדי לעשות שטר שיעבוד או הלווה בשטר ונתן לו הלווה יותר מדאי שיחזיר לו השטר ויהיה מלווה על פה ולרבינו חיים נראה דקנה מן התורה אם יש ללווה קרקעות שמוכר לו שיעבוד שיש לו בקרקעות ובמרוכזה (ב"ב דף קס"ג): כתבתי באריכות:

והאי ביומיה מכירה הוא. מימיה דנפ' קמא דע"ז (דף טו.)

והש"ס ד"ה והשתא) מוכח דשכירות לא קני מישראל ששכר פרה מכהן ומלא לבית דירה אמרו וי"ל דהכא גבי אונאה כתיב ממכר מיותר לרבות שכירות: **כל דבר שבמדה ב' אפילו פחות מכדי אונאה חוזה.** הלא משמע דרבנן דרבה דרבה אף בקרקעות וכן נמי פרק האיש מקדש (קדושין דף מ"ג): והש"ס ד"ה הא) דקאמר ובמקרקעי נמי לא אמרינן אלא דפליגי בזאומנא אבל פליגי במשחמא אפילו פחות מכדי אונאה חוזר דאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר וסוזר דקאמר היינו שהמקח בטל לגמרי כדמוכח ר"ש הסודרה (מנחות דף ע"ג.)

ושלחי הספינה (ב"ב דף ק"ג.) וקשה דבפרק בית כור (שם דף קד.) והש"ס ד"ה פחות) תנן בית כור עפר אני מוכר לך מדה בצבל פיחת כל שהוא ינכה היתיר כל שהוא יחזור ופירש רש"י' התם דלא דאמר רבא דחוזר מילתיה לא הוי בקרקעות וקשה לפירושו מהכא וי"ל דהתם אינו אומר המוכר מדדתי שיש בה בית כור דלא ודאי היה חוזר כדכתיב אלא סתמא אומר כך וסבור היה המוכר שיש כך ולכך המקח קיים וא"ת לימא לדידע דשלא שיתא ומוכרו יותר משויו וכיון דזרעניהו דלמא בטל אגב קרקע וי"ל צנעין זה פשיטא דיש אונאה שהמכר אינו תלוי בקרקע אלא בחטי שצוק: **אלא דאמר שדאי בה בדבעי לה.** וא"ת היינו מקח טעות דבעי ליה ו' והוא לא שדא אלא ה' וי"ל דהמוכר מודה דלא שדא אלא ה' ואמר דלא בעי אלא ה' וקרקעו עד אס שביא כדבעי לה שזה אותם דמים ואגלאי מילתא דבעי שיתא וא"ת למה לא תחשב זו אונאה קרקע כיון שלא טעה לא צדמת מנין בה כדבעי לה כמו שאמר היו שזה אותם דמים נמלא שהאונאה מן החטין ולא מן הקרקע:

קדשים שחייב באחריותן אמר הרי עלי עולה והפרישה והוממה ומכרה: יש לן אונאה. דכיון דאם מתה או נגבזה חייב באחריותה לדידה היא ולא מונו איש את אחיו קרינא ביה: **ושאינו חייב באחריותו.** כגון דאמר הרי זו: **אף המוכר ספר סורה כו'.** מפרש טעמא בגמרא (ש"ב דף ק"ג): **גב' דבר הנקנה מיד ליד.** הוהיר עליו צבל מונו: **שהוקשו לקרקעות.** [דכתיב] והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה) הוקשו לאחזה: **מכאן אמרו.** מדלא אמעוט שטרות אלא משום דאין גופן קנוי ומכור: **המוכר שטרותיו לנפש.** לזר זהם הצקת סמננין נמלא ממכרן של אלו ללזרך תשמיש גופן הוא: יש לן אונאה. דגופן קנוי ומכור: **פשיטא.** מאי שדא מכל מטלטלי דעלמא: **לפרעות.** סתם מוכר שטרות לנפש אין שם המקח של איסר ציחד אלא של פרעות: **ידו ממש הוא.** דקדייקת לעיל מיד עמימך מטלטלים דוקא הנקחין מיד אל יד: **הכא נמי מרשות.** עמימך קאמר ואפי' קרקעות נמי במשמע: **אין ל'.** שיתחייב כפל: **אלא.** זומן שלקחה צידו: **גגו חזירו [קריפין] מנין.** שאם נכנסה שם ונעל צפניה לגנבה מנין שקנתה לו חזירו ומתחייב כפל: **ס"ל ונסן מ"מ.** מדלא כתיב וצידה יתנו: **ושאיני הסס.** ויקח את כל ארצו: **יש להם אונאה.** אם מכרין: **צטלינהו אגב ארעא.** ואין אונאה לקרקעות וצטלא השטרות קאי: **שדאי.** זרעמי זה שם סאין: **חוור.** דמקח טעות הוא דהא צדדיא פ"י צחוקת כן ואינו כן וכיון שהמקח טעות הוא אפי' צטיל לכו אגב ארעא חוזר דנהי דאימעיט קרקעות מדין אונאה מדין מקח טעות לא אימעיט שהרי אין זה מכר לדעתא דהכי לא זמן: **כדבעי לה.** כמה שרין לקרקע דמידי לאומנא דשכיח דטעו הוי כדין אונאה: **נשבעין עליהו.** אם הודה במקלט כגון טענו פסקת עמי לזרוע ו' שמסרתי לך וזרעתי חמש והוא אומר וזרעתי חמש ומחאה: **עומר מסין.** קס"ד אגידולין דידהו קמיציעיא ליה ולהכי קמהדר אי דאשרוש קודם לעומר: **סנינא.** דעומר מתיר את גידוליהן במסכת מנחות (דף ע"ג.) והתם מפרש טעמא: **ואי דלא אשרוש.** צשעת הצלת עומר: **סנינא.** דאין עומר מתירן: **דחזרינאו.** מן החדש והיו לריכין שימירס עומר לאכילה: **וורעינאו קודם לעומר.** וחלף ליה עומר עלייהו דלא אשרוש: מהו

קדשים שחייב באחריותן יש להן אונאה ושאינו חייב באחריותן אין להן אונאה רבי יהודה אומר אף המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין להם אונאה אמרו לו אלא אמרו אלא את אלו: **גב' מנהגי מילי דתנו רבנן** ובי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמימך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלים יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות דכתיב ובי תמכרו ממכר שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי ואינן עומדין אלא לראיה שבהם מכאן אמרו המוכר שטרותיו לבשם יש להם אונאה פשיטא לאפוקי מדרב כהנא דאמר אין אונאה לפרעות קמ"ל יש אונאה לפרעות הקדשות אמר קרא אחיו ולא הקדש מתקוף לה רבה בר מנא כל היכא דכתיב ידו ידו ממש הוא אלא מעתה דכתיב ויקח את כל ארצו מידו הכי נמי דכל ארעא בידה הוה נקיט לה אלא מרשותו הכא נמי מרשותו וכל היכא דכתיב ידו לאו ידו ממש הוא והתניא א"ר המוצא תמצא בידו אין לי אלא ידו גגו חזירו וקריפו מנין ת"ל אם המוצא תמצא מ"מ טעמא דכתב רחמנא אם המוצא תמצא הא לאו הכי הוה אמינא כל היכא דכתב ידו ידו ממש הוא ותו תניא ונתן בידה אין לי אלא ידה גגה חזירה וקריפיה מנין ת"ל ונתן מ"מ טעמא דכתב רחמנא ונתן הא לאו הכי הו"א כל היכא דכתב ידו ידו ממש דליכא למימר הכי אלא מרשותו בעי רבי זירא שכירות יש לו אונאה או אין לו אונאה ממכר אמר רחמנא אבל לא שכירות או דלמא לא שניא אמר ליה אביי מי כתיב ממכר לעולם ממכר סתמא כתיב והאי נמי ביומיה מכירה היא בעי רבא חטין וזרען בקרקע מהו יש להם אונאה או אין להם אונאה כמאן דשרדין בכדא דמיין ויש להם אונאה או דלמא בטליניהו על גב ארעא היכי דמי אילימא דאמר איהו שדאי בה שיתא ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה אלא חמושה והאמר רבא כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא דאמר איהו שדאי בה כדאבעי לה ואיגלאי מילתא דלא שדא בה כדאבעי לה יש להם אונאה או אין להם אונאה כמאן דשרדין בכדא דמיין ויש להם אגב ארעא נשבעין עליהו או אין נשבעין עליהו כמאן דשרדין בכדא דמיין ונשבעין עליהו או דלמא בטליניהו אגב ארעא ואין נשבעין עליהו עומר מתירן או אין עומר מתירן היכי דמי אי דאשרוש תנינא אי דלא אשרוש תנינא דתנן א"ר השרישו קודם לעומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיביא עומר הבא לא צריכא דחצדיניהו וזרעיניהו קודם לעומר ואתא ליה עומר וחלף עילוייהו ולא אשרוש קודם לעומר מהו

גב' דבר הנקנה מיד ליד. הוהיר עליו צבל מונו: שהוקשו לקרקעות. [דכתיב] והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה) הוקשו לאחזה: מכאן אמרו. מדלא אמעוט שטרות אלא משום דאין גופן קנוי ומכור: המוכר שטרותיו לנפש. לזר זהם הצקת סמננין נמלא ממכרן של אלו ללזרך תשמיש גופן הוא: יש לן אונאה. דגופן קנוי ומכור: פשיטא. מאי שדא מכל מטלטלי דעלמא: לפרעות. סתם מוכר שטרות לנפש אין שם המקח של איסר ציחד אלא של פרעות: ידו ממש הוא. דקדייקת לעיל מיד עמימך מטלטלים דוקא הנקחין מיד אל יד: הכא נמי מרשות. עמימך קאמר ואפי' קרקעות נמי במשמע: אין ל'. שיתחייב כפל: אלא. זומן שלקחה צידו: גגו חזירו [קריפין] מנין. שאם נכנסה שם ונעל צפניה לגנבה מנין שקנתה לו חזירו ומתחייב כפל: ס"ל ונסן מ"מ. מדלא כתיב וצידה יתנו: ושאיני הסס. ויקח את כל ארצו: יש להם אונאה. אם מכרין: צטלינהו אגב ארעא. ואין אונאה לקרקעות וצטלא השטרות קאי: שדאי. זרעמי זה שם סאין: חוור. דמקח טעות הוא דהא צדדיא פ"י צחוקת כן ואינו כן וכיון שהמקח טעות הוא אפי' צטיל לכו אגב ארעא חוזר דנהי דאימעיט קרקעות מדין אונאה מדין מקח טעות לא אימעיט שהרי אין זה מכר לדעתא דהכי לא זמן: כדבעי לה. כמה שרין לקרקע דמידי לאומנא דשכיח דטעו הוי כדין אונאה: נשבעין עליהו. אם הודה במקלט כגון טענו פסקת עמי לזרוע ו' שמסרתי לך וזרעתי חמש והוא אומר וזרעתי חמש ומחאה: עומר מסין. קס"ד אגידולין דידהו קמיציעיא ליה ולהכי קמהדר אי דאשרוש קודם לעומר: סנינא. דעומר מתירן: דחזרינאו. מן החדש והיו לריכין שימירס עומר לאכילה: וורעינאו קודם לעומר. וחלף ליה עומר עלייהו דלא אשרוש: מהו

תורה אור השלם

- 1 ובי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמימך אל תונו איש את אחיו. ויקרא כה יד
- 2 כי תשבו עיר סיון מלך האמרי הוא והוא גלחם במלך מואב הריאשו ויקח את כל ארצו מידו עד ארבע במדבר כא כו
- 3 אם המוצא תמצא בידו הנקבה משור עד חומר עד שיהי חיים שנים ושלם: שמות כב ג
- 4 כי יקח איש אשה ובעלה ויקח את לא תמצא חן בעיניו כי מוצא קה ערות דבר וכתב לה ספר פריית ונתן בידה ושלחה מביתו: דברים כד א

אמר

גליון הש"ס

גב' אלא כל ידו ידו כפס הוא. עין סנהדרין דף פ"ג מוס' ד"ה ע"ה: תוס' ד"ה יצאו וכו' ויהיה בלוח ע"פ ועין בסמ"ג ע"ש עשה פ"ג:

מוסף רש"י

אין אונאה לפרעות. נפחות מאיסר שהוא מטבע של כסף (לעיל נ"ה.) ת"ל ונתן מכל מקום. והרשב"א ליה בלפי נפשיה. מדלא כתיב וצידה יתנו משמע לן מניה כל דהוא ידה דכתיב חמנא. דבעי דוקא דיה דמשמרת לעמא (ג"ס) (ע"ה.) שדאי בה שיתא. ורעמי בקרקע זו שם סריס (מנחות ט"ז.) דלא שדא בה אלא חמושה. דהשתא איכא שיעור אונאה שמתו (ע"ה.) כל דבר שבמדה כו' חזרו. כיון דקפיד לא מחלו ואפילו נפחות משמות ולא שיתא בה דין אונאה שיהא מקח קיים ויחזיר אונאה אלא כל המקח בטל וחזר (ע"ה) שאין זה כשאר אונאות דק"ל (לעיל ט"ז) פחות משמות מחלו איש, דהתם אין כל אדם יכול לנמנע הדמים, אבל טועה נמנה טעות הוא ואדעתא דהכי לא עבד (קדושין ט"ב.) וזרעיניהו קודם לעומר. דלא שרישו עומר דאשתדק ולא השרישו צשעת עומר זה (מנחות ט"ז.)